

АНОТАЦІЯ

Клепікова О. В. Особистісне благополуччя як чинник професійного становлення майбутніх психологів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія». – Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2021.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню особистісного благополуччя як чинника професійного становлення майбутніх психологів в умовах фахового навчання. Проаналізовано та систематизовано та теоретико-методологічні концепції та підходи до вивчення феноменів «особистісне благополуччя» та «професійне становлення». Особистісне благополуччя розглядається як інтегральний показник індивідуальної екзистенції, що характеризується прагненням особистості до постійного розвитку і зростання; її здатністю до позитивного прийняття себе та довкілля; ефективністю у вирішенні фрустрації невизначеності через усвідомлення мети, покликання, життєвих цілей та актуальну спроможність їх досягнення; і є наслідком не скільки зовнішніх впливів, скільки внутрішніх детермінацій та потенціалу. Професійне становлення визначається як пролонгований процес розвитку особистісно-професійного потенціалу, формування мотивації, цінностей, Я-концепції людини як суб'єкта фахової діяльності, спрямованої на професійну самореалізацію.

На основі вивчення генези і психологічного змісту понять «особистісне благополуччя» та «професійне становлення» виявлено семантичну спорідненість обох феноменів, що полягає у прагненні людини до самореалізації та самоактуалізації в житті та професії.

Емпірично досліджено особистісне благополуччя майбутніх психологів в умовах професійного становлення та виявлено існування значущого взаємозв'язку між обома категоріями. Доведено впливовість загального та локальних проявів особистісного благополуччя на процес професійного

становлення майбутніх психологів. Вивчено динаміку загальних та локальних показників особистісного благополуччя та професійного становлення; а також встановлені найбільш значущі локальні показники особистісного благополуччя майбутніх психологів в умовах їхнього професійного становлення під час навчання у ЗВО.

Емпірично встановлено взаємозв'язки показників особистісного благополуччя та професійного становлення із такими особистісними характеристиками як толерантність до невизначеності, екстраверсія, доброзичливість, сумлінність, негативна емоційність та відкритість досвіду. Виявлено значущість кожної характеристики для особистісного благополуччя та професійного становлення майбутніх психологів в умовах фахового навчання. Проаналізовано динаміку особистісних характеристик майбутніх психологів, а також їхню взаємопов'язаність між собою. Виявлено найбільш значущі характерологічні прояви майбутніх психологів для процесу професійного становлення у період навчання.

Емпірично вивчені індивідуально-психологічні орієнтири професійного самовизначення майбутніх психологів серед яких: мотивація вибору майбутньої професії, актуальний стан професійного самовизначення, уявлення щодо професії та особистості її носія, суб'єктивна психологічна готовність до майбутньої професійної діяльності, сформовані професійні цінності. Проведено статистичний та змістовний аналіз їх динаміки впродовж фахового навчання майбутніх психологів.

За результатами теоретично-емпіричного дослідження особистісного благополуччя як чинника професійного становлення майбутніх психологів створено модель програми оптимізації їхнього особистісного благополуччя під час навчання у ЗВО. Вивчено та проаналізовано ефективність впровадження розробленої програми оптимізації особистісного благополуччя майбутніх психологів.

Зазначимо, що результати дослідження не вичерпують всієї проблематики з питань взаємозв'язку між особистісним благополуччям

психолога та його професійним розвитком і становленням. Перспективою подальших досліджень є проведення досліджень впливу особистісного благополуччя фахівця психологічної сфери на його професіоналізацію впродовж всього процесу, від адаптації на перших етапах професійної діяльності до розквіту професіоналізму. Результатом означених досліджень мають стати профілактичні моделі професійного вигорання та деформації психолога; а також практичні моделі оптимізації його особистісного благополуччя.

Ключові слова: благополуччя, особистісне благополуччя, психологічне благополуччя, суб'єктивне благополуччя, професійний розвиток, професійне становлення, професійне самовизначення, особистість, особистісний потенціал, професійно-особистісний потенціал, оптимізація особистісного благополуччя.

ABSTRACT

Klepikova O. Personal well-being as a factor in the professional formation of future psychologists. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the Doctor of Philosophy on a specialty 053 «Psychology». – BorysHrinchenko Kyiv University, Kyiv, 2021.

The dissertation is devoted to the study of personal well - being as a factor in the professional formation of future psychologists in terms of professional training. Theoretical and methodological concepts and approaches to the study of the phenomena of "personal well-being" and "professional formation " are analyzed and systematized. Personal well-being is defined as an integral indicator of individual existence, characterized by the individual's desire for constant development and growth; the ability to positively self- and the environment acceptance; the ability to effectively solution to the frustration of ambiguity through awareness of purpose, vocation, life goals and the actual ability to achieve them; and is a consequence not so much of external influences as of internal determinations and

potential. Professional development is defined as a prolonged process of development of personal and professional potential, the formation of motivation, values, self-concept of man as a subject of professional activity aimed at professional self-realization. Based on the study of the genesis and psychological meaning of the concepts of «personal well-being» and «professional formation» revealed the theoretical relationship of both phenomena, which is the desire of man to self-realization and self-actualization in life and profession.

The personal well-being of future psychologists in the conditions of professional formation has been empirically studied and the existence of a significant relationship between the two categories has been revealed. The influence of general and local characteristics of personal well-being on the process of professional formation of future psychologists is proved. The dynamics of general and local indicators of personal well-being and professional formation are studied; and also the most significant local indicators of personal well-being of future psychologists in the conditions of their professional formation during higher education are established.

The relationship between indicators of personal well-being and professional formation has been empirically established with such personal characteristics as tolerance for ambiguity, extraversion, friendliness, honesty, negative emotionality and openness of experience. The significance of each characteristic for personal well-being and professional formation of future psychologists in the conditions of professional education is revealed. The dynamics of personal characteristics of future psychologists, as well as their interconnectedness are analyzed. The most significant characterological manifestations of future psychologists for the process of professional formation during training are revealed.

Empirically studied individual psychological guidelines of professional self-determination of future psychologists, including: motivation to choose a future profession, the current state of professional self-determination, ideas about the profession and personality of a psychologist, subjective psychological readiness for

future professional activity, formed professional values. A statistical and meaningful analysis of their dynamics during the professional education of future psychologists.

Based on the results of theoretical and empirical research of personal well-being as a factor in the professional formation of future psychologists, a model program of optimization of their personal well-being during higher education was created. The efficiency of implementation of the developed program of optimization of personal well-being of future psychologists is studied and analyzed.

Note that the results of the study do not cover all the issues of the relationship between the personal well-being of the psychologist and his professional development and formation. The prospect of further research is to conduct research on the impact of personal well-being of a psychological specialist on his professionalization throughout the process, from adaptation in the early stages of professional activity to the flowering of their professionalism. The result of that studies should be preventive models of burnout and deformity of the psychologist; as well as practical models for optimizing the personal well-being of the psychologist.

Key words: well-being, personal well-being, psychological well-being, subjective well-being, professional development, professional formation, professional self-determination, personality, personal potential, professional-personal potential, optimization of personal well-being.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікація в періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу

1. Klepikova O. (2021). Personal well-being of future psychologists in the conditions of professional formation. *Knowledge, Education, Law, Management*, 2 (38). С. 115–120. ISSN 2353-8406. DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.2.1.18>

Публікації у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії “Б”

2. Клепікова О.В. (2021). Індивідуально-психологічні орієнтири професійного самовизначення майбутніх психологів. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*, 2. С. 129–133. ISSN 2710-1118. DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2021.2.23>

3. Клепікова О.В. (2021). Характерологічні особливості толерантності до невизначеності в системі особистісного благополуччя студентів-психологів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*, 3. С. 13–19. ISSN 2312-3206 (PRINT) ISSN 2663-2764 (ONLINE). DOI 10.32999/ksu2312-3206/2021-3-2.

4. Клепікова О.В. (2020). Античні витoki сучасних наукових досліджень благополуччя людини. *HABITUS*, 14. С. 122–127. SSN (Print): 2663-5208 ISSN (Online): 2663-5216. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.14.19>

Публікації, у яких додатково відображені результати дослідження (статті в інших виданнях, матеріали конференції, тощо)

1. Столярчук О.А., Коханова О.П., Клепікова О.В. (2019) *Особистісно-професійний потенціал як засіб досягнення психологічного благополуччя майбутніх психологів* Теоретичні та практичні аспекти розвитку

сучасної педагогіки та психології. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 21-22 червня 2019 р.). – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2019. – Ч.1 – С. 32-35.

2. Клепікова О. (2020) *Особистісне благополуччя як предмет теоретичного аналізу* Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 15–16 травня 2020 року). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2020. – С. 18-21.

3. Клепікова О. (2021) *Особистісний потенціал як чинник досягнення психологічного благополуччя*. Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної педагогіки та психології. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 25-26 червня 2021 р.). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2021. С. 7-9.

4. Клепікова О. (2021) *Особистісне самовизначення як чинник професійного становлення*. Сучасні педагогіка та психологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 9–10 липня 2021 року). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2021. С. 113-115.

5. Клепікова О. (2021) *Самоприйняття як професійно-особистісний ресурс психолога*. Педагогіка та психологія сьогодні: постулати минулого і сучасні теорії. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Одеса 15–16 жовтня 2021 р.). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2021. С. 22-25.